

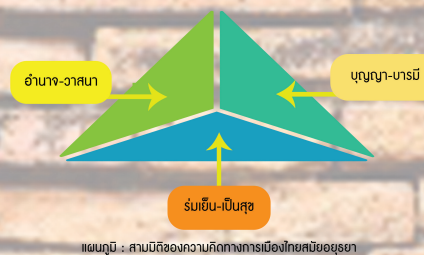
การวิจัย

เรื่อง ความคิดทางการเมืองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1893 – 2310

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วันทะนะ
ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัย :

1. สังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นสังคมน้ำท่วม มีน้ำท่วมขังปีละ 4 – 5 เดือน (กันยายน - มกราคม หรือเดือนสิบถึงเดือนยี่) คนไทยปัจจุบันส่วนใหญ่จึงจินตนาการไม่ถูกว่าสังคมสมัยอยุธยาเป็นอย่างไร เพราะวิถีชีวิตคนปัจจุบันไม่ต้องการน้ำท่วม
2. กรุงศรีอยุธยามีพระมหากษัตริย์ 34 พระองค์ มี 18 รัชสมัย เป็นการสืบราชสมบัติที่ใช้กำลังบังคับ ไม่เป็นไปโดยสงบ
3. คนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันคิดว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทสูงสุดในระบบการเมืองการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่การวิจัยพบว่าในพระราชพิธีทั้ง 12 เดือนของราชสำนักอยุธยา (จากกฎมนเฑียรบาล และโคลงทวาทศมาส) กว่า 20 พิธี เป็นพิธีพราหมณ์เกือบทั้งหมด มีระบุว่าเป็นพิธีพุทธศาสนาพิธีเดียว คือ เข้าพระเวชา เดือนแปด แต่ไม่มีรายละเอียด
4. คนไทยจำนวนมากเข้าใจว่าความคิดที่ลึกลับของพระราชพิธีต่อน้ำท่วมขังในต้นน้ำและต้นน้ำปลายทุกปี เกิดจากอำนาจของเทพยดาฟ้าดินและภูติผีปีศาจที่ถูกอัญเชิญเข้าสังสถิตยในน้ำที่ใช้ดื่มในพิธี แต่การวิจัยพบว่ารายละเอียดและการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมพิธี คือ การประยุกต์ใช้มาตรการเฝ้าระวังพฤติกรรมของตนเอง (surveillance) ของผู้เข้าร่วมพิธีเป็นหลัก
5. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระราชพิธีสิบสองเดือน (พ.ศ. 2431) ทรงอธิบายว่าวิถีชีวิตของคนไทยเกิดจากการผสมผสานระหว่างลัทธิผี ศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา ตามลำดับ
6. การวิจัยนี้พบว่าความคิดทางการเมืองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาก่อตัวเป็นรูปสามมิติ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

มิติด้านสัมฤทธิ์ภาพ (Efficacy)

สถาบันพระมหากษัตริย์คือแกนหลักของการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชสมบัติให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขได้ ต้องมีทั้งอำนาจและวาสนา (ความเหมาะสมแก่สถานการณ์) ศาสนาพราหมณ์คือแหล่งสวดมนต์ความคิดที่สร้างความมีสัมฤทธิ์ภาพให้แก่กษัตริย์ผ่านคำสอน เช่น ราชনীติ ธรรมศาสตร์ อรรถศาสตร์ และพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพระราชพิธีสิบสองเดือน มิติด้านสัมฤทธิ์ภาพ จึงเป็นการมองการเมืองจากจุดยืนของผู้ปกครอง

มิติด้านสมานภาพ (Harmony)

พระพุทธศาสนาอธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์จากมิติด้านการเป็นสุขสมบูรณ์และบารมี (การบำเพ็ญธรรมอย่างขยันอด เช่น การบำเพ็ญกฐณการมีของพระโพธิสัตว์ และการบำเพ็ญกฐณการมีของพระมหากษัตริย์) มาเป็นเวลาช้านานในอดีต คำอธิบายดังกล่าวสรุปได้สั้น ๆ ว่าเพราะพระมหากษัตริย์ทรงมีบุญญาบารมี พระองค์จึงทรงมีอำนาจและวาสนาด้วยเหตุนี้อำนาจวาสนาและบุญญาบารมี จึงมีความเป็นเหตุเป็นผลแก่กันด้วย ชาวพุทธจึงมองการเมืองจากมิตินี้

มิติด้านเสถียรภาพ (Stability)

มองจากจุดยืนของอาณาประชาราษฎร์ อุณหภูมิของชีวิตคือบ้านเมืองที่มีความร่มเย็นเป็นสุข แต่ความร่มเย็นเป็นสุขมีความหมายกว้างขวางครอบคลุมหลายระดับ คือ ก) หมายถึง ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลราษฎรทำมาหากินได้ โดยไม่เกิดภัยแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน หรือข้าวยากหากแพง ข) หมายถึง ไม่มีโจรผู้ร้ายปล้นฆ่า อกซังกริพยสิน ค) หมายถึง ไม่ถูกชนชั้นศักดินาของการปกครอง ง) หมายถึง ได้รับความเป็นธรรมเมื่อเกิดกรณีพิพาท จ) หมายถึง ได้ทำบุญกุศล และประกอบกิจการตามประเพณี ฉ) หมายถึง ไม่มีข้าศึกมารุกราน นุบมองทางการเมืองของราษฎรจึงผูกพันอยู่กับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองเป็นหลัก

7. บุรณการของความคิดทางการเมืองไทย

สถาบันพระมหากษัตริย์คือแกนกลางของการบูรณาการระบบคิดเรื่อง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ผีสาธกเวท) ศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา เข้าด้วยกัน การบูรณการนี้มีเนื้อหาสาระต่างกันไปตามยุคสมัย ยิ่งย้อนอดีตไปนานเท่าใด ลัทธิผีก็ยิ่งมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ยังมีคำถามทางปัจจุบันปัจจุบันมากเท่าใด พุทธศาสนาก็มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ ความคิดทางการเมืองไทยสมัยอยุธยาจึงมิได้เป็นภาพนิ่งอยู่ตลอดระยะเวลา 400 ปี

ผู้สนใจรายละเอียดของการวิจัย สามารถติดตามเพิ่มเติมได้จากข้อเขียนต่อไปนี้

1. สมเกียรติ วันทะนะ. (2560). "การสืบราชสมบัติในกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1893 – 2310" วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2560) หน้า 559 – 580 (TC11)
2. สมเกียรติ วันทะนะ. (2561). "พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว" วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2561) (TC11)
3. สมเกียรติ วันทะนะ. (2561). "โองการแห่งน้ำ : อำนาจของการสถาปนาหรืออำนาจของการจับจอง" วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 44 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2561) (TC11)
4. สมเกียรติ วันทะนะ. (2561). "โลกการเมืองในยุคน้ำท่วมขัง" วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 40 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2561) (TC11)
5. สมเกียรติ วันทะนะ. (2561). "บทเรียนทางการเมืองจากลัทธิผี" วารสารไทยคดีศึกษา (TC11) บทความกำลังอยู่ในกระบวนการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (ตามหนังสือตอบรับวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2561)
6. สมเกียรติ วันทะนะ. (2561). "โลกที่คิดว่าคุ้นเคย : ความคิดทางการเมืองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1893 – 2310. กำลังดำเนินการจัดพิมพ์ ความยาวประมาณ 450 หน้า